

Karar Alınır mı Verilir mi?*

ARŞ. GÖR. DR. RAZİYE ERSAN**

Öz

Arapça kökenli olup “istikrar, sabitlilik, süreklilik, yerleşme, kalma, ikamet, -sağlamlık, dayanıklılık-” (Güneş, 2009, s. 941) anlamlarını karşılayan *karar* kelimesi, Türkiye Türkçesinde genellikle bir konu hakkında düşünülerek, tartışılarak verilen kesin yargıyı ifade etmek için kullanılmaktadır. *Karar* kelimesi, aynı zamanda kaynak dildeki anlamını korur şekilde değişmeyen düzenli durumu, sürekliliği, yerleşmeyi ifade etmek için de kullanılır. Nitekim *karar* kelimesinden türemiş olan ve Türkçenin kelime hazinesinde yer edinmiş *istikrar* kelimesi de kelimenin “sabitlilik, süreklilik” anlamını ortaya koymaktadır.

Türkçede kopya bir kelime ve bir fiilin birleştirilmesi ile oluşturulmuş birleşik fiil grupları bulunmaktadır. *Karar* kelimesi de farklı fiillerle bir araya gelerek birleşik fiil grubu oluşturmuştur. Türkçenin tarihî metinlerinde bu kelimenin *karar bul-*, *karar et-*, *karar kıl-*, *karar tut-*, *karar ver-*, *karar al-*, *karar ko-*, *karar eyle-*, *karar tap-* gibi çeşitli fiiller aracılığıyla birleşik fiil yapısını oluşturduğu tespit edilmiştir. Türkiye Türkçesinde ise *karar* kelimesi ile oluşturulan birleşik fiiller, Türkçe Sözlük’e göre *karar al-*, *karar ver-*, *karar kıl-*, (*bir şeyde*) *karar bul-* şeklindedir. Benzer anlamın *al-* ve *ver-* şeklinde iki zıt fiille karşılanması oldukça dikkat çekicidir.

Bu çalışmada; öncelikle Türkçede *karar* kelimesinin anlam değişimi üzerinde durulmuştur. Daha sonra *karar* ile oluşturulan birleşik fiil gruplarının incelenmesi sonucunda Türkiye Türkçesindeki durum ortaya konmaya çalışılmış ve farklı fiillerle sağlanan birleşik fiil grupları arasındaki anlam farkları ve bunların sebepleri üzerinde durulmuştur. *Karar al-* yapısının Fransızca etkisiyle, *karar ver-* yapısının ise Farsça etkisiyle Türkiye Türkçesine yerleşmiş olduğu görüşüne ulaşılmıştır. Türkiye Türkçesinde *karar ver-* yapısının daha yaygın olarak kullanılmasının nedeni ise bu yapının *karar al-* yapısına göre çok daha eski zamanlarda dile yerleşmiş olduğu şeklinde açıklanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Türkoloji, Türkiye Türkçesi, söz varlığı, birleşik fiil, karar almak, karar vermek

* Bu makale, 6-8 Ekim 2023 tarihlerinde Didim/Aydın’da düzenlenen Söylem Uluslararası Filoloji Sempozyumu’nda sözlü olarak sunulan bildiriden genişletilerek oluşturulmuştur.

** Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, raziyeersan@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-5007-9365>

IS IT *KARAR AL-* "TO TAKE A DECISION" OR
KARAR VER- "TO GIVE A DECISION" IN TURKISH?

Abstract

The word *karar* "decision" in Turkey Turkish is a loanword from The Arabic word *karar* "stability, permanency, residency". It preserves also the original meaning in some context in Turkey Turkish. For instance; *istikrar* which is cognate with *karar*, is used in Turkey Turkish to mean "stability, steadiness".

In Turkish, there are compound verbs which are formed with a combination of a loanword and a Turkish verb. The word *karar* also makes compound verbs by combining with various verbs. In historical texts of Turkish, *karar* is seen in compound verbs as *karar bul-*, *karar et-*, *karar kıl-*, *karar tut-*, *karar ver-*, *karar al-*, *karar ko-*, *karar eyle-*, *karar tap-*. However in Turkey Turkish there are only four compounds with *karar*: *karar al-*, *karar ver-*, *karar kıl-*, (*bir şeyde*) *karar bul-*. Among these, it is interesting that *karar al-* and *karar ver-* are used for the meaning "to make a decision" even if *al-* "to take" and *ver-* "to give" are antonyms.

In this study, first of all, the meaning of the word *karar* is analyzed. Then, compound verbs in Turkish which are formed with the word *karar* are examined. The differences in meaning between these compounds, and their reasons are elaborated. It is concluded that the Turkey Turkish form *karar al-* is borrowed from French, yet *karar ver-* is from Persian. The reason why *karar ver-* in Turkey Turkish more common is that this form had set into the language long before *karar al-*.

Keywords: Turcology, Turkey Turkish, vocabulary, compound verbs, *karar almak*, *karar vermek*

Türkçede bir isim ile bir fiilin kalıplaşarak oluşturduğu kelime grubuna *birleşik fiil grubu* denir.¹ Birleşik fiil grupları; kendisini oluşturan kelimelerin ayrı ayrı anlamlarını değil, bir araya gelerek oluşturdukları tek bir anlamı ifade eder. Bu anlamın oluşmasında, birleşik fiil grubunu oluşturan kelimelerin anlamlarının da etkisinin bulunduğu göz ardı edilemez. Bu nedenle; birleşik fiil grupları "türemiş bir kelimenin ilk oluşturulması aşamasında, dayanağı olan kelimenin anlamıyla ilişkilendirilme biçimi ve sebebi"ni ifade eden *oluşturma yönü* (Uğurlu, 2015, s. 367) kavramı üzerinden ele alınabilir. Bir kelime grubunun onu oluşturan kelimeler ile olan anlam ilişkisinin açıklanması, o kelime grubunun ifade ettiği anlamın daha iyi anlaşılmasını sağlayabilir.

Bu çalışma; Türk dili konuşurlarının, *karar almak* ve *karar vermek* fiillerini benzer anlamlarda kullandıklarının ve bu iki fiil grubunun anlamını ayırt etme noktasında ikilemde kaldıklarının fark edilmesi üzerine ortaya çıkmıştır. Çalışmanın temel çıkış noktası ise *al-* ve *ver-* fiillerinin zıt anlamlı olmalarına rağmen aynı isim ile bir araya gelerek nasıl yakın anlamı ifade edebildikleri sorusudur. Bu durumda, bu birleşik fiillerin oluşturma yönlerinin incelenmesinin bu soruya açıklık getirebileceği düşüncesi doğmuştur.

Türkçe Sözlük'te bu iki birleşik fiilin anlamları şu şekilde gösterilmiştir (TS, s. 1080):

¹ Ayrıntılı bilgi için bk. Uğurlu, 2009.

karar almak “bir davayı, bir sorunu sonuca bağlamak” “Artık ayrılmayalım diye kararlar alıyor fakat bir türlü tatbiki geçemiyordu” – R. H. Karay

karar vermek “bir sorunu karara bağlamak, kararlaştırmak” “Hatta telefon bile etmemeye karar vermişti.” -H. E. Adıvar

Karar kelimesinin, Arapçadan kopyalanmış olup Türkiye Türkçesinde “1. Bir iş veya sorun hakkında düşünülerek verilen kesin yargı. 2. Tartışılarak varılan kesin yargı. 3. Bu yargıyı bildiren belge. 4. Değişmeyen, düzenli durum, düzenlilik, yöntemlilik. 5. Türk müziğinde taksim yaparken ana makama dönüş. 6. Değişmez olma” anlamlarını taşıdığı görülmektedir (TAS, s. 417). Osmanlı Türkçesi döneminde ise bu kelimenin; Türkiye Türkçesinde kullanılan ilk anlamları ile yer almadığı görülmüştür: “Gitmeyip kalmak, sakin olmak ve değişmeyip hali üzere kalmak ve kalınan ve sakin olunan mahal, karargâh ve ızdırâb-ı hatırdan hali olup âsûde-dil olmak” (Redhouse, 2016, s. 207), “1. durma. 2. rahat. 3. devamlılık, süreklilik. 4. ölçülülük. 5. tahmin. 6. tam ölçü, ne az, ne çok. 7. müz. şark müziğinde, taksim yaparken ana makama dönüş. 8. neticeye bağlama” (Devellioğlu, 2007, s. 489). Kelimenin kaynak dildeki anlamı da “istikrar, sabitlilik, süreklilik, yerleşme, kalma, ikamet, -sağlamlık, dayanıklılık-” şeklindedir (Güneş, 2009, s. 941). Türkiye Türkçesinde kullanılan *istikrar*, *karargâh*² kelimeleri de *karar* kelimesinin kaynak dildeki anlamının daha iyi anlaşılabilmesi için örnek verilebilir.

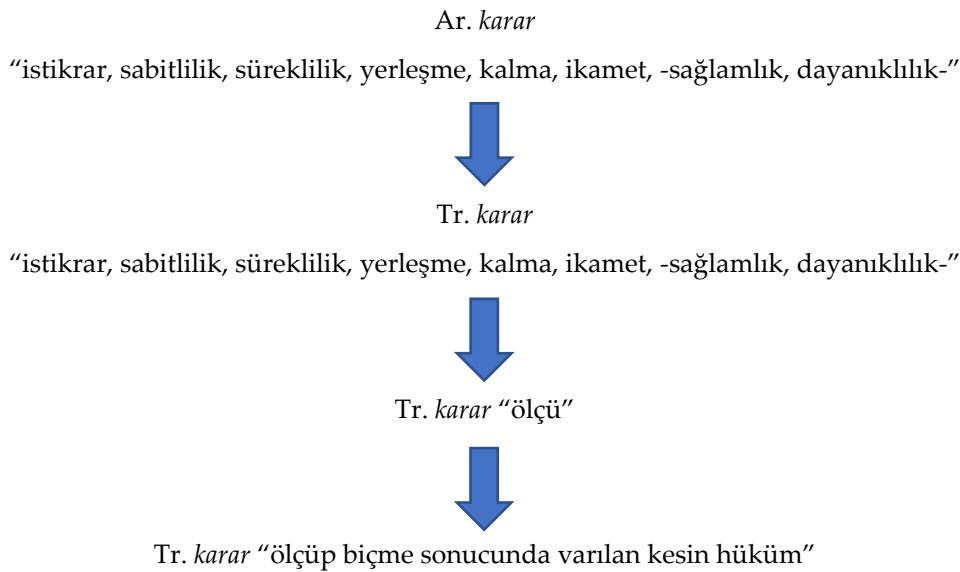
Karar kelimesinin Türkçedeki kullanım alanının açıklanabilmesi için, Türkçenin tarihî metinlerindeki kullanımının da incelenmesi gereklidir. Arapçanın Türkçeye etki ettiği tarihî dönemler göz önünde bulundurulduğunda beklenildiği üzere Köktürk ve Eski Uygur Türkçesi metinlerinde bu kelimeye rastlanmamaktadır. Türklerin İslamiyet inancını benimsemesinden sonraki süreçte yazılan Türkçe metinlerde ise Arapça kökenli *karar* kelimesine rastlanmış ve bu kelimenin farklı fiillerle bir araya gelerek birleşik fiil grupları oluşturduğu tespit edilmiştir. Tarihî metinlerde *karar* kelimesinin “1. durma, 2. rahat, 3. devamlılık, süreklilik, 4. kesin yargı, hüküm, 5. ölçülülük” (GT, s. 642-643), “karar; sabit olma, yerleşme; sabır, tahammül” (KE, s. 297-298), “karar, durgunluk” (MC, s. 645) anlamlarında kullanıldığı görülmüştür. Tarihî metinlerde, bu kelimenin birçok farklı fiille bir araya gelerek kelime grubu oluşturduğu görülür: *karâr kıl-* (NF: 201); *karâr kıl-*, *karâr et-* (GT, s. 642-643); *karâr kıl-* “kararlaştırmak, yerleşmek” (MM, s. 228); *bêr-*, *kıl-*, *tap-* (KE, s. 297-298); *karâr it-* “kararlaştırmak”, *karâr kıl-* “oturmak, konaklamak” (SN, s. 618); *eyle-*, *it-*, *kıl-*, *tut-* (MC, s. 645); *karâr dut-* “bir yerde yerleşmek” (Küçük, 2014, s. 553); *karar bul-*, *karar et-*, *karar tut-*, *karar vir-* (Tulum, 2011, s. 1097-1098); *karâr ço-* “karar vermek, karara bağlanmak” (YTS, s. 139). Kelimenin fiillerle birleşerek oluşturduğu kelime gruplarında da “sabit olma, yerleşme vb.” anlamı hâkimdir. *Karar al-* şeklinde bir kelime grubuna ise rastlanmamıştır. Türkçenin çağdaş lehçelerine bakıldığında da *karar* kelimesi ile kurulan birleşik fiillerin Özbek Türkçesinde *karâr kılmak*, Tatar Türkçesinde *karar çığaru*, Türkmen Türkçesinde *karâr etmek*, Uygur Türkçesinde *karar kılmak* şeklinde olduğu görülmüştür (KTLS I, s. 439). Türkiye Türkçesinde ise *karar almak* ve *karar vermek* dışında, *karar kılmak*³ birleşik fiil grubu yer almaktadır. *Karar* kelimesinin Türkçe Sözlük’te yer aldığı diğer

² Ar. *karar* + Far. *gâh* (TAS, s. 417).

³ “birçok şeyi deneyip birini seçmek”, “Tekrar masa başına dönmekten zevkli bir iş bulamayacağımda karar kıldım.” - F. R. Atay (TS, s. 1081).

kullanımları ise (*bir şeyde*) *karar bulmak* “1. kararlı bir durum almak, 2. yatışmak”, *karar altına almak* “karar vermek, kararlaştırmak ‘Dün akşam size tesadüf ettiğimde bunu karar altına almıştık’ – H. Z. Uşaklıgil” (TS, s. 1080), *kararlaştırmak* “Bir konunun, bir işin herhangi bir yolda yapılmasıyla ilgili kesin düşünce belirlemek, tayin etmek ‘Yola çıkma gününü kararlaştırdılar.’ – H. E. Adivar (TS, s. 1081)” şeklindedir. Kelimenin ek almış şekilde başka fiillerle de kullanıldığı, *karara bağlamak*, *karara kalmak*, *karara varmak*, *kararında bırakmak* (TS, s. 1081) örneklerinde görülmektedir.

Tarihî süreç içerisinde ele alındığında, *karar* kelimesinin kaynak dildeki “değişmezlik, sabit kalma, yerleşme” anlamlarından Türkiye Türkçesindeki “düşünme sonucunda ulaşılan yargı, hüküm” anlamına değişme süreci anlaşılır hâle gelmektedir. Zira (*bir şeyde*) *karar kılmak*; orada yerleşmeyi, sabit kalmayı gerektirmektedir. Bir kimya terimi olarak da kullanılan *kararlılık*, bir şeyin özelliklerinin değişmemesi durumudur. Türkçede yer alan *göz kararı*, *bir şeyin kararında olması* gibi dil kullanımları da ölçü olarak esas alınan bir değişmezi ifade etmektedir. Dolayısıyla bir düşünme sürecinin sonucunda varılacak olan yargı, hüküm için de düşüncelerin düzenlenerek belli bir konuma yerleştirilmesi ve sabit bir ölçüye getirilmesi gerekmektedir. *Ölçüp biçmek* “bir konuda çok ayrıntılı düşünmek, inceden inceye düşünmek, değerlendirmek” deyiimi ve *tartmak* “*mec.* Bir şeyin bütün sonuçlarını düşünmek, ölçüp biçmek, hesap etmek” fiili de bu anlam ilgisini destekleyen ifadelerdir. Bu bilgilerden hareketle *karar* kelimesinin, Türkçede “düşünme sonucunda verilen yargı, hüküm” anlamına değişmesinin şu aşamalarda gerçekleştiği düşünülebilir:

Kelimenin yol aldığı bu süreçle birlikte, bekleneceği üzere bu kelime ile kurulan birleşik fiil gruplarının kullanımı konusunda da tarih içerisinde değişiklik yaşanmıştır. Türkçenin tarihî metinlerinde *karar* kelimesinin çoğunlukla *kıl-*, *et-* fiilleriyle kullanılması, bu kelimenin “sabitlik, yerleşme” anlamıyla yer alması ile ilişkilidir. Günümüzde ise konuşurların doğrudan kendilerinin işlediği verileri bulundurması bakımından dil ürünlerinin kullanım sıklığının gösterilebilmesi için güncel bir kaynak olan Google arama motorunun 15 Kasım 2023 tarihli verilerine göre; *karar* kelimesinin Türkiye Türkçesinde oluşturduğu birleşik fiil gruplarını içeren arama sonuçlarının sayısı aşağıdaki gibidir:

- “karar vermek” 4.100.000
 “karar almak” 365.000
 “karar kılmak” 148.000
 “karar etmek” 4.860
 “karar tutmak” 972
 “karar eylemek” 106
 “karar komak” 6

Yukarıdaki sonuçlardan da bariz olarak anlaşılacağı üzere, *karar almak* ve *karar vermek* fiilleri; Türkiye Türkçesinde *karar* kelimesinin oluşturduğu fiil gruplarından en sık kullanılanlarıdır. *Karar tutmak*, *karar eylemek*, *karar komak* gibi kullanımların ise eski metinlerden verilen örnekleri yansıttığı, kullanım örneklerinin gösterildiği sonuçlardan oluştuğu görülmüştür. *Al-* ve *ver-* fiillerinin *karar* kelimesi ile birlikte kullanımları, eşdizimlilik açısından incelendiğinde; Gözlenen Eşdizimlilik Değeri'nin⁴ *ver-* fiilinde *al-* fiiline göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Aşağıdaki tablolardan da anlaşılacağı üzere, *karar* kelimesinin *ver-* fiili ve türevleri ile birlikte kullanımı, *al-* fiili ile kullanımına göre daha yaygındır:

Tablo 1: *karar* kelimesinin *ver-* fiiliyle gözlenen eşdizimlilik değeri

Sözcük	Metin içerisinde arandı	Gözlenen Eşdizimlilik Değeri	Birlikte oldukları dokuman sayısı
<i>verme</i>	3810	806	371
<i>vermek</i>	7584	457	333
<i>verdim</i>	3827	1068	562
<i>verdi</i>	11508	1226	659

Tablo 2: *karar* kelimesinin *al-* fiiliyle gözlenen eşdizimlilik değeri

Sözcük	Metin içerisinde arandı	Gözlenen Eşdizimlilik Değeri	Birlikte oldukları dokuman sayısı
<i>alma</i>	5212	528	238
<i>almak</i>	9145	80	70
<i>aldım</i>	4443	19	17
<i>aldı</i>	10477	97	86

⁴ Kaynak: Aksan, Y. et al. (2012). Construction of the Turkish National Corpus (TNC). In Proceedings of the Eight International Conference on Language Resources and Evaluation (LREC 2012). İstanbul, Türkiye. <http://www.lrec-conf.org/proceedings/lrec2012/papers.html> (Erişim: 23.11.2023)

Bu durumda; tarihî metinlerde hiç rastlanmayan *karar al-* yapısı ile belli sayıda görülen *karar ver-* yapısının kullanım sıklığı bakımından da farklılık göstermesi, bu yapıların Türkiye Türkçesinde ortaya çıkışını ve bu farklılıkların sebeplerini sorgulamayı gerekli kılmıştır.

Bir dilin söz varlığı, o dili etkileyen yabancı dillerin etkisi ile de şekillenebilmektedir. Bu noktada; *karar alma / verme* işinin Türkçenin etkilendiği yabancı dillerde nasıl ifade edildiğine ve anlamın hangi fiillerle sağlandığına bakmak faydalı olacaktır. *Karar* kelimesi, Farsçada da kullanılan bir kelimedir. Hatta Farslar da bu kelimeye farklı fiiller getirerek birleşik fiiller oluşturmuşlardır. Bunlardan bazıları şu şekildedir: *karâr besten* “1. antlaşma yapmak. 2. karara varmak.”, *karâr dâden* “1. yerleştirmek, koymak. 2. sabitleştirmek, sağlamlaştırmak. 3. hedef almak. 4. sebat etmek. 5. yapmak, etmek.”, *karâr dâšten* “bulunmak, yer almak.”, *karâr zeden* “tayin etmek”, *karâr şoden* “kararlaştırılmak, karar verilmek”, *karâr kerden* “karar kılmak” (Kanar, 2010, s. 1159). Türkçedeki *serbest*, *beste* gibi kelimelerden de tanınan *besten* “bağlamak”⁵ fiili ile oluşturulan yapı, Türkçede de *karara bağlamak* şeklinde görülmektedir. Aynı şekilde Farsçadaki *karar dâden*⁶ “karar vermek” yapısının da Türkçedeki *karar vermek* fiiliyle örtüştüğü ortadadır; ancak bu yapı, Farsçada “yerleştirmek, koymak, sabitleştirmek, sağlamlaştırmak, hedef almak, sebat etmek” (Kanar, 2010, s. 1159) anlamlarında kullanılıyor olup *karar* kelimesinin “yerleşme, sabit kalma” anlamını sürdürmektedir. Farsça *karar dâden*, “düşünme sonucunda ulaşılan yargı, hüküm” anlamında yer almamaktadır.

Batı dillerine bakıldığında ise İngilizcedeki kullanımın *to make a decision* şeklinde “yapmak” anlamındaki *to make* fiili ile sağlandığı görülmektedir. Almancada ise söz konusu ifade, *eine Entscheidung treffen* şeklinde, “rastlamak, buluşmak” anlamlarında kullanılan *treffen* fiili ile sağlanmaktadır. Ayverdi (2007, s. 565), “Biz karar vermek deriz. Fiilin yapısı bunu icap ettirir. *Karar almak* Fransızca’dan geçen taklit bir söyleyiştir. Maalesef *banyo almak, kahve almak* gibi yerleşmektedir” sözleriyle Fransızcadaki kullanımın Türkçeye aktarıldığını dile getirmiştir. Türkçeye doğrudan çevrilen bu Fransızca ifade, *prendre⁷ une décision* “bir karar almak” şeklindedir. Bir başka Latin dili olan İspanyolcada da bu söz, *tomar una decisión sobre algo* (Collins, 2005, s. 100) şeklinde *tomar* “almak” fiili ile oluşturulmuştur. Bu bilgilerden hareketle Türkçede *karar vermek* (< Far. *karar dâden*) sözünün Farsçanın etkisiyle, *karar almak* (< Frs. *prendre une décision*) yapısının ise Fransızcanın etkisiyle ortaya çıktığını söylemek mümkündür. Bu iki ayrı koldan gerçekleşen etkilerin sonucunda *karar* kelimesi, zıt anlamlı *al-* ve *ver-* fiilleri ile birlikte kullanılabilir.

Türkiye Türkçesine Fransızca aracılığıyla girmiş olan *karar al-* yapısının, Türkçede Fransızcanın yoğun etkisinin görüldüğü Tanzimat Dönemi ya da sonrasında kullanılmaya başladığı beklenir. Tanzimat Dönemi’nde yayımlanmış olan Türk edebiyatı eserlerinden Müşahadat, Felâton

⁵ *besten* (Peh.) “1. kapamak. 2. bağlamak. 3. iliklemek. 4. sarmak...” (Kanar, 2010, s. 296).

⁶ *dâden* (Peh.) “1. vermek. 2. bağışlamak. 3. vurmak. 4. hamle etmek. 5. kız vermek” (Kanar, 2010, s. 677). Buradaki *dâden* fiili, Latincedeki *do / dare* fiili ile kökteştir. İngilizcedeki *donor* “donör, bağış yapan, veren”, *data* “veri”, *to donate* “bağış yapmak”, *to dedicate* “adamak” kelimeleri de aynı kökten türemişlerdir. Bir dil bilimi terimi olan *datif* “yönelme durumu” de aynı fiilden türemiştir.

⁷ Türkçeye “almak” olarak çevrilen Fransızca *prendre* fiili incelendiğinde, bu fiilin Latince *prehendere* “kavramak, yakalamak” fiilinin ses değişimine uğramış *prehendere* biçiminden gelen, “almak, kavramak” anlamlarında bir fiil olduğu görülmektedir. *prehendere* kelimesi ise *pre* “ön, önce” ve *-hendere* (<*ghend- “kavramak, yakalamak, almak”) biçimlerinin birleşmesinden oluşmuştur. <https://www.etymonline.com/search?q=prendre> (Erişim:15.11.2023).

Bey ve Râkım Efendi (Ahmet Midhat Efendi); Araba Sevdası (Recaizade Mahmut Ekrem); Vatan Yahut Silistre, Cezmi, Akif Bey, Zavallı Çocuk (Namık Kemal); Taaşşuk-ı Talat ve Fitnat (Şemsettin Sami); Şair Evlenmesi, Müntahabat-ı Eşar (Şinasi); Küçük Şeyler (Sami Paşazade Sezai); Karabibik (Nabizâde Nazım) taranmış; fakat bu eserlerde *karar* kelimesinin çoğunlukla *ver-* ve *kıl-* fiilleriyle birleşik fiil oluşturduğu görülmüştür. Bu eserlerin hiçbirinde *karar al-* yapısına rastlanmamıştır. Servet-i Fünûn Dönemi'ne ait yazarlardan Tevfik Fikret'in bütün eserleri taranmış, yine *karar al-* yapısı görülmemiştir; ancak bu dönemin yazarlarından olan Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın tüm eserlerinin içinde yalnızca iki örnekte *karar al-* yapısının kullanıldığı görülmüştür⁸:

“Ciddiyete döndüm diyor ve yine yalan söylüyorsun. Ciddi adam bir *karar alır* ve onda sebat eder.” (Gürpınar, 2021, s. 196).

“Oğlan tarafı hiçbir masraf ve fedakârlıktan çekinmeyerek, hiçbir istiskalden yılmayarak kız velilerinin ısrarlarıyla güreşe güreşe nihayet muvafakat *kararı alabilmişlerdi*.” (Gürpınar, 2022, s. 366).

Bu bilgilerden hareketle şu sonuçlara ulaşılabilir: Türkçenin tarihî metinlerinde görülen *karar kıl-*, *karar et-*, *karar eyle-* gibi yapıların aksine Türkiye Türkçesinde *karar al-* ve *karar ver-* yapıları yaygın olarak kullanılmaktadır. *Al-* ve *ver-* zıt anlamlı fiiller olmasına rağmen, bu fiillerin yakın anlamları karşılamak için kullanılması ve konuşurlar tarafından belli bir kurala bağlı olarak kullanılmayıp kişisel eğilimler sebebiyle bağlama göre ikisinden birinin tercih edilmesi⁹, *karar al-* ve *karar ver-* yapılarının Türkçeye yerleşmesinde yabancı dillerin etkisinin bulunmasından kaynaklanmış olmalıdır. *Karar ver-* Farsça *karar dâden* yapısından, *karar al-* ise Fransızca *prendre une décision* sözünden çevrilerek Türkçeye kopyalanmıştır, denebilir. *Karar ver-* yapısına 17. yy metinlerinde (Tulum, 2011, s. 1098) rastlanabilirken *karar al-* yapısının Tanzimat Dönemi'nin beraberinde getirdiği Fransızca etkisi ile Türkçeye kopyalanmış olduğu söylenebilir. Dil kopyalamalarının literatürde yer alması, elbette belli bir zaman geçmesi sonucunda mümkün olmaktadır. Bu nedenle; taranan Tanzimat Dönemi'ne ait eserlerde bu kullanımın görülmemesi doğaldır. Bu dönemin hemen sonrasındaki yıllarda yaşamış bir yazar olan Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın *karar al-* yapısını *karar ver-* ve *karar kıl-* yapılarının yanında sayılı olarak bile olsa kullanması, bu yapının o dönemde dile yeni yeni yerleşmeye başladığının bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Günümüzde ise Türkiye Türkçesinde *karar ver-* ve *karar al-* yapıları yaygın olarak kullanılmaktadır. Kullanım sıklıkları incelendiğinde *karar ver-* yapısının daha sık kullanıldığı görülmektedir. Bunun sebebi; bu kullanımın, Türkçede daha eski bir kullanım olması dolayısıyla *karar al-* yapısına göre dile daha çok yerleşmiş olduğu şeklinde açıklanabilir. Gözlemler sonucunda Türkiye Türkçesi konuşurlarının bu iki yapıyı kullanırken kararlılık göstermedikleri, aynı anlamı

⁸ Görüldüğü üzere yukarıdaki örneklerin birisinde *karar* kelimesi çekim eki almıştır. Bu nedenle; buradaki yapı, birleşik fiil grubu sınıfına dâhil edilemez; fakat *karar* kelimesinin *al-* fiili ile birlikte kullanımına örnek teşkil ettiğinden burada bu örneğe de yer verilmiştir.

⁹ Çeşitli meslek gruplarından ve farklı yaşlardan olan Türkiye Türkçesi konuşurları, *karar al-* ve *karar ver-* yapılarının kullanımları konusunda, farklı bağlamlarda olmak üzere tarafımca doğal ortamlarında gözlenmiştir. Konuşurların *karar al-* ve *karar ver-* yapılarının kullanımını; kararlaştırılacak konunun önem derecesi, sözün resmî yazışmalarda yahut günlük konuşmada kullanılma durumu, konunun mecburiyet hissettirip hissettirmemesi, fiilin çekiminin teklik yahut çokluk kişiye göre yapılması gibi ölçütlere göre farklılaştırdıkları; ancak bu farklılıkların belli bir standardının bulunmadığı, yalnızca kişisel alışkanlık ve tercihlere göre değişkenlik gösterdiği fark edilmiştir.

karşılama için iki yapının da kullanılabilirdiği tespit edilmiştir; fakat dillerin eş anlamlılıktan kaçınma eğilimi dolayısıyla zaman içerisinde bunun gibi yakın anlamlı şekiller arasında, anlam farklarının artabileceği muhtemel görülmektedir.

KAYNAKÇA

- Aksan, Y. et al. (2012). *Construction of the Turkish National Corpus (TNC)*. In *Proceedings of the Eight International Conference on Language Resources and Evaluation (LREC 2012)*. İstanbul, Türkiye. <http://www.lrec-conf.org/proceedings/lrec2012/papers.html>, Erişim: 23.11.2023
- Ali, Mahmud bin (2014). *Nehcü'l Ferâdis Uştmağların Açığ Yolu (Cennetlerin Açık Yolu)*. (Haz. Semih Tezcan, Hamza Zülfikar). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları: 518.
- Ayverdi, İlhan ve Ahmet Topaloğlu (2007). *Kubbealtı Lugatı Türkçe Sözlük*. İstanbul: Kubbealtı İktisadi İşletmesi.
- Collins Spanish Dictionary & Grammar (English-Spanish)* (2005). (ed. Lorna Sinclair). Great Britain: HarperCollins Publishers.
- Devellioğlu, Ferit (2007). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.
- Dilçin, Cem (2009). *Yeni Tarama Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları: 503.
- GT= Sibîcâbî (2017). *Gülîstan Tercümesi*. (Haz. Oğuz Ergene). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları: 1211.
- Güneş, Kadir (2009). *Arapça-Türkçe Sözlük*. İstanbul: Ravza Yayınları.
- Gürpınar, Hüseyin Rahmi (2021). *Dünyanın Mihveri Kadın Mı, Para Mı?* (Haz. Mine Kılıç). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları: 1392.
- Gürpınar, Hüseyin Rahmi (2022). *Ölümler Yaşıyorlar Mı?*. (Haz. Şenol Korkmaz). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları: 1480.
- Karaağaç, Günay (2015). *Alıntılar Sözlüğü*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Kanar, Mehmet (2010). *Farsça Türkçe Sözlük*. İstanbul: Say Yayınları.
- KTLS= *Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü I* (1991). Ankara: Kültür Bakanlığı: 1371, Kaynak Eserler: 54.
- Küçük, Murat (2014). *Eski Anadolu Türkçesi Dönemine Ait Satır Arası İlk Kur'an Tercümesi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları: 1126.
- MC= GELİBOLULU Mustafa 'Âli (2016). *Mirkâtü'l-Cihâd*. (Haz. Ali Akar). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- MM= İslâm (2018). *Mu'îmü'l-Mürîd*. (Haz. Recep Toparlı, Mustafa Argunşah). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları: 925.
- REDHOUSE, James W. (2016). *Müntahabât-ı Lügât-i Osmâniyye*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları: 966.
- SN= DİLÇİN, Cem (1991). *Süheyl ü Nev-bahâr (İnceleme-Metin-Sözlük)*. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayını. Sayı: 51.
- TAS= Karaağaç, Günay (2015). *Türkçenin Alıntılar Sözlüğü*. Ankara: Akçağ Yayınları: 1274.
- TS= Akalın, Şükrü Haluk ve diğerleri (2009). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları: 549.

- Tulum, Mertol (2011). *17. Yüzyıl Türkçesi ve Söz Varlığı*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları: 1036.
- Uğurlu, Mustafa (2009). "Birleşik Fiil Üzerine". *İstanbul Kültür Üniversitesi Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Kongresi (UTEK 2007) Bildiriler*, (Ed. Hayati DEVELİ). İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları: 95. C. 1, s. 399-412.
- Uğurlu, Mustafa (2015). "Kelimelerde 'Oluşturma Yönü'". *7. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu Bildirileri I. (Fırat Üniversitesi / Elazığ 16-18 Ekim 2014)*, (Yayımlayanlar: BURAN, Ahmet-Ercan ALKAYA-Fatih ÖZEK-Süleyman Kaan YALÇIN). Elazığ: Fırat Üniversitesi Yayınları, s. 365-372.
- <https://www.etymonline.com/search?q=prendre> (Erişim:15.11.2023).

Prof. Dr. Soner Akpınar

**ÇAĞDAŞ
TÜRK ROMANINDA
6-7 EYLÜL OLAYLARI**

Rumlar Etnisite ve Kimlik

Günce Yayınları

MUNİS FAİK OZANSOY

Yaşamı, Yapıtları, Sanatı

H. Yasemin Mumcu

Günce Yayınları

FAİK ÂLİ OZANSOY

YAŞAM ÖYKÜSÜ, YAPITLARI VE ŞAIRLİĞİ

DOÇ. DR. SEVİM KARABELA ŞERMET

Günce Yayınları

Başka Bir Tarih Hayal Etmek

**TÜRK EDEBİYATINDA
ÜKRONYA**

MURAT GÜR

Günce Yayınları